

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjeništvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vracamo. Nefrančihanih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din, za inozemstvo 80 Din. Člani pov. UJU plačujejo list a članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok posebe. Pošt. čk. rač. 11.197. Telefon 3112.

Novi šolski zakon.*

Nedavno se je vršil shod SLS v Na tem shodu sta poročala dva oblastna poslanci in en državni poslanec, ki je poročal o davčnem in o novem projektu šolskega zakona.

Nas zanima samo šolski zakon.

Prav je, da se gg. poslanci zanimajo za šolski zakon, istotako odobravamo, da se vzbudi zanj zanimanje pri ljudstvu, protestiramo pa, da se šolski zakon izrablja v agitatorske svrhe in da se z nelojalno agitacijo umetno ustvarja med ljudstvom nerazpoloženje napram šoli in sovražstvo napram učiteljstvu.

G. poslanec je najprej poudaril, da so ta projekt šolskega zakona sestavili sami učitelji. Prav dejatno je razpravljaj samo o 3 točkah projekta, ki menda SLS in njene volilce najbolj občutno zadevajo.

Kdo naj poučuje verouk na osnovni šoli? Učiteljstvo Slovenije se gotovo ne poteguje za poučevanje verouka. Nam samim bi bilo poučevanje verouka mučen posel. Pri tem vprašanju je g. poslanca predvsem zanimala zahteva, s katero je UJU opredelila svoje stališče napram projektu šolskega zakona. On pri tem popolnoma pozablja, da je to strokovna, ne pa politična organizacija. Zato govori o UJU samo kot o liberalcih. Pozablja tudi, da se interesi UJU v Srbiji križajo z interesi UJU v Sloveniji. On sicer dobro ve, da mi ne stegamo rok po verouku, ampak kljub temu govori o zahtevi UJU, kot da je to zahteva slovenskega učiteljstva. Na ugotovitev UJU, da je duhovnik mnogokrat šolski deci nevaren, ker prihaja k nji naravnost od bolnikov, g. poslanec ironično vpraša svoje poslušalce: »Ja možje, povejte mi od kod pa mnogokrat učitelj prihaja?« Ta stavek menda ne potrebuje komentarja. Da prepriča g. poslanec poslušalce o neobhodni potrebi veroučiteljev katehetov, ugotavlja, da ako bi ga poučevali učitelji, bi bil ta pouk enak zemljepisnemu pouku o Kitajski.

Nadalje zahteva g. poslanec starše pri šolskih odborih. Tudi v tem Vam damo popolnoma prav. Saj je popolnoma pravilno, ako noče ljudstvo za šolo dajati dovolj denarnih sredstev, bo pa zato šola slabše urejena in slabši bo pouk. Kakršno šolo ljudstvo hoče, tako naj pa ima. Tu je kvečjemu v interesu stranke, da dela za proslah šolstva, ako ji je izobrazba ljudstva kaj mar.

Obremenitev občin po novem šolskem zakonu bi bila v nekaterih slučajih res prevelika, to posebno glede zidanja stanovanjskih hiš za učiteljstvo. G. poslanec povdarja zahtevo UJU, v kateri je predvideno za vsakega učitelja kuhinja, 2 sobi, pritlikline in vrt ter vpraša poslušalce: »Koliko učiteljev pa imate pri Vas? (Odg.: 8). No, 8 jih imate, včasih smo imeli samo 2, pa smo se tudi nekaj navadili. Sedaj pa pomislite, ako bi hoteli dati stanovanja vsem tem učiteljem, kakšno hišo bi morali zidati.« Skupno z zborovalci je g. poslanec nato določil, da bi v to svrhu potrebovali najmanj 1.000.000 Din, ta vsota bi dajala vsako leto 20.000 Din obresti, kako bi pa potem občina to plačevala.

G. poslanec naj si izvoli ogledati moje stanovanje. Imam eno podstrešno sobico, v kateri ni peči in sem torej v mrazu. In za to sobico pa moram več plačevati kot pa mi daje država stanarino. Ali ne bi bilo boljše g. poslanec, da bi Vi, ki ste tudi v onem odseku za popravilo projekta, dosegli, da morajo občine sicer preskrbeti učiteljem stanovanja, najemnine, ki pa jo določi občinski odbor, naj pa plača država! Ako smo popolnoma objektivni, pa mora tudi g. poslanec nam priznati, da se mi za stanovanja upravičeno borimo, saj imajo župniki pogostokrat župnišča kakor gradove, ki bi gotovo zadostovala za vse tamkajšnje učiteljstvo, pa so vendar ta župnišča zgrajena tudi le iz denarja župljanov. Čemu za enega samega tolikšna stavba, ali se to nič ne upira Vašemu razumu? Vem, da bi bil vsak učitelj zadovoljen, ko bi imel na razpolago le eno malo sobico.

Tudi glede kurjave g. poslanec ni zadovoljen. Ugotavlja, da ako se da vsakemu

* Ta članek smo prejeli od učitelja pri-
staša SLS, ki je bil sam očividec dogodka
in ki nam piše, da moramo biti vsi edini pri
obrambi stanu in šole pri takih slučajih.

Uredništvo.

samo 1000 Din za kurjavo, bi to obremenilo občino za 8000 Din, te vsote pa da sedaj ves njihov šolski proračun ne dosega.

Pristaš Vaše stranke sem. Strinjam se z Vašo gospodarsko politiko, ali odkrito rečeno, Vaša šolska politika me je iznenadila. Sedaj razumem zakaj pogostokrat med

učiteljstvom in ljudstvom ni željenih stikov, ki so za proslah šole vsekakor neobhodno potrebni. Prosim Vas, da v interesu šolskega prenehanja sličnimi govori.

Pozivam pa vse učiteljstvo, da smo si edini in močni v obrambi našega stanu.

—I.

Predlog zakona o narodnih šolah predložen Narodni skupščini z O. N. br. 86.433 od 30. oktobra 1928.

Šolska obveznost je eno najvažnejših vprašanj zakona. — Za našo državo je zaradi dosedanjih razlik ureditev izredno težka. — Formulacija v projektu ni zdrava.

II.

Stališče ankete Pov. UJU — Ljubljana.

Čl. 9., 10., 11., 12. in 13. glede šolske obveznosti naj bi se izpremenili sledeče:

Čl. 9. naj se glasi: »Obvezno šolanje v narodnih šolah traja osem let.« Drugo naj odpade.

Čl. 10. Kjer je na deželi roditeljem neobhodno potrebna deca višjih razredov v pomoč za čas poljskega dela, se lahko v poslednjih dveh šolskih letih na predlog krajevnega šolskega odbora uvedejo zimski tečajji. V njih se vrši redni pouk v petih zimskih mesecih od početka novembra do kraja marca.

Nov člen: Na podeželskih šolah, kjer se vrši redni šolski pouk vseh osem šolskih let, lahko oprošča sreska šolska oblast poedine otroke po šestletnem uspešnem obisku na izrecno prošnjo staršev ali skrbnikov in po pristanku ali predlogu učiteljskega zbora šolskega obseka od 1. aprila do 31. oktobra, ako je potreba za to jasno dokazana.

Čl. 11. Nov odstavek: Kjerkoli je že upeljan redni osemletni obisk, ostane še nadalje v veljavi po sprejetju tega zakona.

Čl. 12. naj se spremeni v toliko, da obsega nižja osnovna šola 6 ali vsaj 5, višja pa 2 ali največ 3 šolska leta.

Čl. 13. naj ostane, le namenstvo »kateri po dovršitvi 14 leta« naj se glasi »dokončanem sedmem šolskem letu«. Zadnji stavek drugega odstavka »U slučajevima itd.« naj se črta.

Tudi najnovejši projekt zakona za osnovne šole skuša rešiti vprašanje enotne šolske obveznosti na ta način, da omogoča po krajevnih razmerah diferencirani redni šolski obisk za dobo 4 do 8 let. Rešuje pa pri tem videz 8-letne šolske obveznosti tako, da predvideva za višje razrede, ki nimajo popolnega rednega šolskega obseka zimse tečaje ali skrajšan pouk po en cel šolski dan ali dva pol dneva na teden.

Očito je, da so igrali pri formulaciji teh členov veliko, če ne odločilno vlogo ozir na državne finance, in da se hoče zopet štediti na račun podeželske šole, ki je v projektu sploh zapostavljena.

Dočim bi imela po tem projektu mesta, kot dosedaj, popolno osemletno šolo in poleg nje še otroške vrtece, pripravljalne razrede, šole za vseh vrst defektno deca in druge šole, bi podeželske šole imele skrajšani pouk in povrh še poldnevni pouk pozimi.

Enorazrednice, ki že same na sebi ne morejo predstavljati popolnega tipa osnovne šole, bi ostale pri tej uvedbi pouka še za dolgo dobo najobčajnejši tip podeželske šole. Edino izobraževališče kmetijskega naroda bi bilo okrnjeno na ta način, da bi deca od 11. leta naprej, torej v oni dobi, ko postane sprejemljivejša za resno izobraževanje, ostala brez vsakega pravega pouka.

Ugotoviti moramo po dolgoletnih izkušnjah, ki jih ima učiteljstvo v Sloveniji s skrajšanim poukom in kakor ga predvideva tudi zakonski projekt, da ta pouk v tkzv. po-
navljalni šoli ni nobeno resno nadomestilo v tej dobi za redni šolski pouk.

Tako rešitev šolske obveznosti moramo odločno odklanjati za vso državo, še posebno pa za Slovenijo, za koje šolstvo bi pomenila naravnost katastrofo.

Naše strmenjenje mora iti za tem, da bo kmetijska mladina baš v zrelejši dobi deležna rednega šolskega pouka obsežna olajšava od 4. šolskega leta dalje pa bi pomenila naravno prekinjenje šolske izobrazbe z 11 starostnim letom. Opuščati 11 ali 12-letnega otroka iz šolske obveznosti in ga prepuščati njegovi usodi, preden je bilo mogoče v njem zbuditi trajne duhovne interese in ustvariti pogoje za nadaljno samozobrazbo, se pravi denar za šolstvo neekonomsko trošiti.

Zahtevamo, da se prilagodi vse šolstvo življenjskim zahtevam naroda, pri čemer se dobro zavedamo, da je gospodarski in kulturni napredek našega povečini agrarnega

naroda predvsem odvisen od boljše splošne izobrazbe naše kmetijske mladine. Zato naj se težišče vse šolske izobrazbe prenese na zrelejšo dobo in naj se pouk zrelejši mladine usmeri v pravilno smer ter prilagodi gospodarskim in krajevnim razmeram naroda. Baš v tem pogledu hočemo, da se bodoča podeželska šola razlikuje od sedanjega.

Ako so finančni pomisleki in oziri merodajni za sprejetje tozadevnega skrajšanega pouka v zakonskem projektu moramo pribiti, da bi zimska šola v višjih razredih, ki je mišljena kot poldnevna šola, ne stala nič več, kot šola s skrajšanim poukom.

Ne ogrevamo se za zimske tečaje, ki jih predvideva zakon ter jih za Slovenijo odklanjamo, ako pa ni drugega izhoda, pa jim dajemo v vsakem pogledu prednost pred skrajšanim poukom.

Glede Slovenije stojimo na stališču, da se nam pusti vsaj to, kar že imamo. Zavedamo se, da je treba imeti ozire na potrebe kmetijskega ljudstva, da se mu morajo za to dovoljevati gotove šolske olajšave v času poljskega dela, a te naj obstojajo kot doslej v takozvanih poletnih oprostivah, ki se naj raztegnejo eventualno tudi na jesenske mesece, a naj ostanejo kot doslej individualne, ker je pri nas mnogo šol, kjer deca ni izključno kmetijska in nikakor ne gre, da bi 13 in 14-letni delavski, uradniški in drugi otroci pohajali poleti okrog brez pouka. Možno bi bile tudi generalne oprostitve izrecno za kmetijsko ljudstvo.

Najbolje bi bilo, da se reši na ta način — t. j. z olajšavami v zadnjih dveh šolskih letih — vprašanje šolske obveznosti za celo državo. Ako pa to ni dosegljivo, naj se upeljuje za podeželske šole (izven Slovenije) zimski tečajji — s poldnevni poukom — toda ne za zadnja štiri, ampak le za zadnji dve leti šolske obveznosti. V skrajnem slučaju za zadnja tri šolska leta, tako, da bi redni pouk trajal v celi državi vsaj polnih pet šolskih let.

To je minimum, ki ga moramo zahtevati, ako se nečemo degradirati pred svetom kot kulturno zaostala država.

Osemletna šolska obveznost, kot jo predvideva projekt, bi bila le fiktivna in slepilo.

Obče naj velja, da se šola lahko tako uredi, da bo imel narod čimvečje koristi od nje. Skušnja nas uči, da rabijo kmetijski starši otroke doma predvsem poleti in jeseni in to tudi že 12 in 13-letne otroke, dočim bi tudi še starejšo deca pozimi za nekaj mesecev lahko doma pogrešali.

Zato moramo zahtevati, ako bi se 8-letna šolska obveznost proti naši volji zmanjšala, da se v tem slučaju pomakne začetek šolske obveznosti za toliko navzgor, kolikor bi to skrajšanje znašalo. Opozarjamo na podlagi premnogih izkušenj na deželi, da je pouk tem uspešnejši, čim starejša je deca in je zato tudi z ekonomskega vidika upravičena ta zahteva, ker so izdatki za šolo plodonosnejše naloženi.

Na ta način bi se dalo tudi okrnjenje šolstva v Sloveniji odvrniti, ker bi državni budžet pri taki rešitvi ne bil prizadet. Pripominjamo pa, da bi bil to za nas izhod le v skrajni sili.

Slovenska primorska mladina in fašistovska vzgoja

(Piše Jože Bajda.)

Povsem naravno je, da fašizem kot vsako politično gibanje ni mogel mimo vzgojnega vprašanja. Dotaknil se ga je v polni za-
vesti in pustil na njem svoj pečat. Treba je bilo pa precej časa preden se je fašizem v vzgojnem pogledu nekoliko vstabil. Konec je dolgo med fašistovsko ideologijo, ki pa je kot ideologija reakcionarne kapitalistične gibanja jako plitva in revna, ter med Gentilijevim novoidealizmom, ki je skušal upoštevati psihologijo otroka. Za slovensko manjšino v Italiji je bila Gentilijeva reforma šolstva izza leta 1923. usodna, ker je poitalijanjila stoletno slovensko šolstvo v Primorju, za italijansko mladino pa ni bila usodna, ker ni obveljala, vsaj v bistvu ne. Le kmalu se je pokazalo, da Gentile ni pogodil bistva vzgojnih zahtev fašizma in se jim celo od-daljil, ko je kot novoidealist skušal upoštevati psihološko plat in otrokovo samoraslost

v vzgoji. Ta razblinjeni vzgojni cilj ni prijal fašizmu, ker otrok se bržkone ne rodi fašist, zato mora biti vzgoja utešljena, strogo nacionalno podčrtana in izrazito militaristična. Gentilijevi nasledniki so začeli krpati njegovo reformo, jo prekrpali in preokrenili v tem zmislu. Danes se zdi, da je kolikor toliko že začrtana njena glavna smer, zato lahko govorimo o fašistovski vzgoji in šolstvu.

Povdariti je treba, da hoče imeti fašizem kot absolutistično gibanje monopol nad vzgojo in ne trpi drugih faktorjev mladinske vzgoje. V soglasju s temi težnjami je zatrl, kakor hitro se je počutil dovolj močnega, vse kulturne in druge organizacije izven režima, katerih direktori ali indirektni cilj je bil, da so vplivale na duševni ali telesni razvoj mladine. Uničeno so bile predvsem vse mladinske in kulturne organizacije socialnega značaja in sploh vse tiste, ki se jih ni dalo zavojevati in so bile v direktnem ali indirektnem nasprotju s cilji režima. Tako prištevamo lahko sem tudi razna katoliška prosvetna ali sportna gibanja (n. pr. katoliške skavte), ki so bile zatrite. Iz istega in še iz raznarodovalnega vzroka je fašizem lansko leto hlastnil po vseh slovenskih kulturnih, sportnih, telovadnih, pevskih, mladinskih, bralnih in drugih društvih, ki so vzklija že ob našem narodnem in kulturnem preporodu v obliki narodnih čitalnic, se razvijala in spremljala ves naš kulturni pokret do naših dni.

Na ruševinah teh vzgojnih ustanov je zgradil in še gradi fašizem svoj sistem vzgojstva. Šola je važen faktor tega vzgojstva, ni pa edini. V skladu z imperialističnim težnjam fašizma naj šola vzgaja le bojovnika, narodnega vojaka. Vzgoja, v kolikor ne stremi za tem, in pouk sta le bolj sekundarnega pomena. Že Gentile je potisnil realije na njih nevedno stopnjo, umski pouk je zapostavljen, v ospredje stopi čin srčne kulture, ki pa je raztezljivega pomena in je vse obrnjen no v prid nacionalne vzgoje.

Petje je važen predmet in ima namen gojiti narodne himne in junaške pesmi. Roč na dela in risanje naj se poslužujejo objek-tov iz narodovega življenja in zgodovine; otroci lepijo za barvanim papirjem in rišejo narodno zastavo, grbe, liktorski sveženj, slike iz političnega življenja in razne sodobne dogodke. Svetovno zgodovino izpodirva starorimska, dalje zgodovina itd. preporoda, svetovne vojne z »zmago pri Vittoriju Venetu«, ki vrhunec v zmagi fašizma. Za zgodovinski pouk je važno tudi to, da je zgodovina preteklosti le del tega pouka, v šoli sledijo otroci tudi vsem istodobnim slavnejšim dogodkom. Tako se n. pr. govori o poletih De Pineda, Nobilejevi ekspediciji, o Mussolinijevih govorih itd., zadevne predmete, kot zrakoplove, letala, ladje itd. rišejo učenci v zvezke ali oblikujejo pri ročnih delih. Povdarja se še važnost telovadbe, ki obsega več panog in prehaja na zabavne ritmične igre s petjem. Na račun teh predmetov, ki so izrazito pomaknjeni v ospredje trpi čitanje, računstvo in pisanje. Zlasti Gentile je podčrtaval važnost risanja, t. j. spon-tanega risanja, ker je trdil, da je otrok umetnik posebne vrste. V šolo je uvedel »kole-darje (Martesche«, ki obstoji iz velikega okvirja v podobi pole trdega papirja na steni, na katerega se vsak dan prilepi po ena izmed najlepših slik z učenčevim podpisom in datumom. Na steni visi tudi »častni imenik«, v katerem so vpisana imena najmirnejših in najsnažnejših učencev, kar pa jako nepedagoško diši. Še mnogo posebnosti ima italijanska reformirana šola, res pa je tudi, da ostaja mnogo teh stvari le na papirju, v predpisih in se dejansko opuščajo.

Šola ni edina, ki oblikuje duševnost mladine, nego delujejo zlasti ob jezikovni meji in v slovenskem ozemlju razne nacionalne ustanove, katerih cilji se več ali manj krijejo z državnimi in jim je na sru izključno le asimilacija slovenskega življa. V tem zmislu je delovala po nekaterih krajih ob jezikovni meji, t. j. v okolici Trsta in Istre, že pred vojno »Lega nazionale« in se je po vojni le še bolj razširila. Ta in še »Dante Allighieri« ter »Italia redenta«, so začele ustanavljati po vseh naših vaseh v poveljni dobi otroške vrtece in materinske šole (scuole materne) za predšolsko mladino, otroška zabavišča (recreatorie) za šolsko in posolsko mladino.

Te organizacije imajo skrbeti za politično vzgojo, ki more biti pač le v tem, da odtujijo slovensko mladino vplivu domače vzgoje in jo natrpavajo s tujo, italijansko miselnostjo. Seveda se fašizem ni zadovoljil le s to izvenšolsko in le prilično politično vzgojo. Že pred časom je padla misel na neke vrste otroške in mladinske vojaške organizacije, vojaške pač v vsem šarlatanskem zmislu, ki so bile v zadnjih dveh letih izvedene v obliki »Balille« in »Avanguardie«, in to ne več samo v obmejnih drugorodnih krajih, nego po vsej državi. Razen učenca je otrok balilla in razen dijaka avangardist. Za žensko mladino odgovarja »Balilla« fašistovska dekliška organizacija »Le piccole italiane« (Italijanske deklice), »Avanguardie« pa organizacija »Le giovani italiane« (Italijanske mladenke). Vse te organizacije